

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav východoevropských studií
Filologie – Slovanské literatury

Autoreferát disertační práce

**Recepce ruského formalismu v ukrajinské kultuře
v meziválečném období (1921–1939)**

**Reception of Russian Formalism in Ukrainian Culture
in the Inter-war Period (1921–1939)**

**Рецепция русского формализма в украинской культуре
в межвоенный период (1921–1939)**

Mgr. Galyna Babak

Vedoucí práce: Mgr. Tereza Chlaňová, Ph.D.

Rok odevzdání práce: 2020

Práce **Recepce ruského formalismu v ukrajinské kultuře v meziválečném období (1921–1939)** se věnuje zkoumání recepce ruského formalismu a vývoje formální metody v sovětské ukrajinské kultuře ve 20. a na začátku 30. let 20. století.

V posledních desetiletích 19. století došlo k přehodnocení role autora/textu a posunul se zájem od osobnosti autora a jeho tvůrčího záměru (psychologická a biografická škola), stejně jako od univerzální referenčnosti textu (kulturní a historická škola) k chápání literatury a umění jako imanentních estetických objektů. Tento proces vyústil v přehodnocení tradičního chápání formy a obsahu v umění a literatuře. V pracích ОПОЯЗ (rus. ОПОЯЗ – Общество изучения поэтического языка), který začal publikovat své články od roku 1916, zaujímal důležité místo problém dialektiky „formy“ a „obsahu“. Analýza kritických a literárněvědných textů, které vznikly v sovětské ukrajinské kultuře ve 20. letech 20. století, ukazuje, že ruský formalismus se v procesu recepce na sovětské Ukrajině stává důležitým nástrojem „modernizace“ národní kultury a v důsledku toho i nástrojem nové fáze budování národní kulturní identity.

Aktuálnost zvoleného tématu je podmíněna nejen snahou znovu přezkoumat teoretická a kritická díla tohoto období a obnovit zájem o historii ukrajinské literární vědy 20. let, ale také nutností prozkoumat vliv ruské formální školy na rozvoj idejí formalismu v ukrajinské kultuře. Na druhé straně, zájem o toto téma dává možnost ponořit se do specifických rysů historicko-kulturního a politického vývoje ukrajinských zemí v první polovině 20. století. Otázka vývoje ruské literatury, kultury a literární vědy je obzvláště důležitá pro formování ukrajinské národní kultury tohoto období, což je podmíněno společným historickým kontextem (kontext Ruského impéria a od roku 1922 Sovětského svazu). Složitá kombinace národní a evropské historie měla za následek to, že v ukrajinské kultuře se současně rozvíjelo několik diskursů – národní, evropský, ruský (imperální) a sovětský. Práce se tudíž hlavně soustředí na odhalení obsahových dominant kritických a literárněvědných prací a také na historický kontext, který ve 20. století ovlivnil vývoj různých teorií zkoumání textu jako takového.

Revize ukrajinské literární vědy 20. let 20. století je obzvláště důležitá vzhledem k dlouhé tradici sovětského falšování ukrajinských dějin. Ukrajinská avantgarda (a spolu s ní i veškeré umělecké a teoretické dědictví 20. let 20. století) byla vyloučena oficiální sovětskou kritikou z oblasti vědeckého zájmu až do 80. let (s malou přestávkou na konci 50. a v první polovině 60. let, kdy byli rehabilitováni někteří autoři tzv. „popraveného obrození“), což vzbudilo dojem druhořadosti ukrajinské literatury tohoto období ve srovnání s ruskou a evropskou¹.

¹ Viz: Ільницький О. *Український футуризм (1914–1930 рр.)* / Ред. І. Старовойт, М. Прихода. Пер. з англ. Р. Тхорук. Львів: Літопис, 2003. С. 9–11.

V sovětské literární kritice byl formalismus označen za jednu z koncepcí buržoazní vědy a na dlouhou dobu bylo zakázáno jej zkoumat. Dodnes mezi vědci neexistuje v ukrajinském kontextu ustálený pohled na formalismus. Klasický akademický slovník literárních termínů Lesyna-Polunce obsahuje matoucí definice, označuje „formalismus“ za směr a zahrnuje do něj veškeré avantgardní jevy v umění: „Formalismus – směr avantgardního umění počátku 20. století je obecný termín pro charakterizaci dadaismu, konstruktivismu, kubismu, futurismu, abstrakcionismu a jiných směrů, sdružujících umělce, kteří věnovali zvláštní pozornost formě uměleckého díla“².

V současnosti není v ukrajinské literární vědě téma formalismu téměř prozkoumáno, s výjimkou několika studií, které se spíše zaměřují na pouhé základní vymezení možného výzkumu než na detailní proniknutí do podstaty problému. Příkladem může být sborník článků *Sólo pokračuje... (Nové hlasy)* (ukr. *Соло триває... /Нові голоси*)³, který byl vydán v roce 2002 ve Lvově. Mezi autory, kteří se zapojili do diskuse o ukrajinském formalismu, se řadí S. Matvijenko, V. Ahejeva, O. Haleta, H. Hrabovyč, M. Inyckyj, V. Poliščuk a další. Zejména S. Matvijenko nabízí tři možné pohledy na tento problém: formalismus jako metodologie, intelektuální móda nebo světonázor. S tím souvisí otázka genealogie a rozvoje ukrajinského formalismu. Tyto otázky jsou řešeny v teoretických pracích O. Potebni, I. Franka, ve veřejných přednáškách a studiích V. Peretce, výzkumech historiků literatury D. Čyževského, A. Šamraje atd.

Tato práce si klade za cíl prozkoumat vývoj formálních teorií v ukrajinské kultuře v její úzké spojitosti s teoretickými objevy ruské formální školy, analyzovat charakter recepcí myšlenek a metodologických výsledků, které byly provedeny ruskými formalisty v oblasti studia literatury a jazyka. Základním výchozím materiálem jsou vybrané literární, publicistické a (okrajově) umělecké texty, které nejzřetelněji ilustrují vliv myšlenek formalismu na vývoj ukrajinské filologie a literatury. Práce je zaměřena na sledování historického, kulturního a ideologického kontextu porevoluční sovětské Ukrajiny, stejně jako – v jejím teoretickém aspektu – na vztah mezi univerzální modernistickou/avantgardní uměleckou koncepcí a národně orientovanou ukrajinskou kulturou.

Práce se nesnaží „napsat“ jinou verzi historie ruského formalismu nebo se pokusit o rekonstrukci jeho teoretického a metodologického dědictví. Je v první řadě zaměřena na „dialog“, který vzniká mezi textem (v tomto případě jde o teoretická díla „ОПОЖАУ“) a

² Viz: *Словник літературознавчих термінів* / Упоряд. В. М. Лесин, О. С. Полунець. К.: Рад. школа, 1971. С. 448.

³ *Соло триває... (Нові голоси): Лекції на пошану Соломії Павличко* / Ред. О. Галета. Львів: Літопис, 2004. С. 32.

recipientem (autoři-tvůrci ukrajinského kulturního prostoru v první polovině 20. století) na pozadí historického kontextu 20.–30. let. Odkazováno bude na práce teoretiků ruské formální školy – Šklovského, Ejchenbauma, Tyňanova, Jakobsona, Jarcha, Polivanova, Tomaševského a rovněž na práce vědců blízkých OPOJAZu – Brika, Žirmunského, Vinogradova, Vinokura. Rovněž bude pozornost věnována studiím Potebni, Franka, Peretce, jejich práce budou pojímány z hlediska vlivu vyjádřených myšlenek na rozvoj formální metody v sovětské ukrajinské kultuře 20. let.

Vědecký přínos práce je podmíněn samotnou formulací otázky recepce ruského formalismu v ukrajinské kultuře. V historii postsovětské a západní literární vědy toto téma nebylo předmětem samostatné studie. Předmět výzkumu – recepce idejí ruské formální školy v ukrajinské kultuře – je považován za specifickou složku literárního procesu 20.–30. let. Hlavní důraz je kladen na fenomén „dialogu“, a to zejména na vnitřní, národní (mezi spisovatelem, kritikem a čtenářem) a širší (mezi představiteli dvou národních literatur – ruské a ukrajinské). Tato práce zahrnuje „nové přečtení“ a obnovení zajmu o literárněvědné, kritické a umělecké texty 20. let 20. století.

Řešení tohoto cíle umožní hlouběji uchopit vývoj ukrajinské literatury a filologie 20. let 20. století, stejně jako otevírá široké perspektivy pro další studium formování národní kulturní identity Ukrajinců v podmínkách „sovětské modernizace“. Důležitým bodem je rovněž vytyčení „ukrajinské verze“ poměru univerzálních idejí formalismu, internacionální sovětské ideologie (ve vztahu ke kultuře) a formující se zvláštní ukrajinské kulturní identity.

Předpokládá se, že při řešení jednotlivých problémů bude v každé z částí práce použita vhodná metoda. Teoretický rámec studia je určen filozofickou hermeneutikou a teorií receptivní estetiky. Použití metody receptivní analýzy jako klíčového přístupu komparatistiky umožňuje určit různé způsoby vnímání textu a jeho rekonstrukce / konstruování / přivlastňování recipientem. Část této práce, která předpokládá komparativní analýzu uměleckých a kritických děl, je založena na teoretických studiích v oboru „receptivní estetiky“ – W. Isera, H. Jausse, S. Fische. Avšak je třeba podotknout, že úvahami o historii literatury z hlediska fungování a vnímání textů retrospektivně se zabývali i A. Potebňa, A. Veselovskij, V. Žirmunskij, M. Bachtin atd., kteří nastínili směr dalšího bádání.

Kromě toho byla v práci použita koncepce „kulturního transferu“ vyvinutá francouzským kulturním historikem Michele Espanem⁴. Koncepce „kulturního transferu“ nejen úspěšně doplňuje teorii receptivní estetiky, ale také umožňuje pochopit některé nejdůležitější procesy na jiné úrovni. Umožňuje spatřovat v recepci myšlenek formální školy nejen pouhou pasivní

⁴ Эспань М. *История цивилизаций как культурный трансфер* / Пер. с франц. Е. Дмитриева. М.: Новое литературное обозрение, 2018.

vypůjčku či vliv metropole, ale aktivní a vědomou volbu prvků jiné kultury, jež jsou využity pro konstruování a „modernizaci“ národní ukrajinské kultury.

Metodologie práce také předpokládá použití komparativně-historické metody a metody strukturní analýzy textu. Tato studie je zaměřena na zkoumání způsobů vlivů jedné kultury na druhou, a proto bude použit srovnávací a historický přístup. Použití metody strukturální analýzy umožňuje studovat literární texty jako integrální jevy s cílem určit jejich strukturní a funkční vlastnosti. Pro tuto práci jsou z metodologického pohledu důležité výzkumy v oblasti strukturální poetiky a sémiotiky řady vědců Pražského lingvistického kroužku (především R. Jakobsona, V. Mathesia, J. Mukařovského), Tartusko-Moskevské sémiotické školy (J. Lotmana, Vjač. Vs. Ivanova, V. Toporova), francouzské školy sémiotiky (K. Lévi-Strausse, R. Barthes, Tz. Todorova, J. Kristevy).

Výše uvedené teoretické zásady pomohou při řešení následujících problémů: zkoumání různých aspektů recepce teorie ruské formální školy v ukrajinské kultuře ve 20.–30. letech 20. století; analýze základních mechanismů recepce – „re-tvorby“ a „rekonstrukce“ na příkladech kritických, teoretických a uměleckých textů.

Práce se skládá z úvodu, osmi kapitol a řady podkapitol (uspořádaných podle principu historické perspektivy recepce děl formální školy v ukrajinské kultuře), závěru a seznamu použité literatury. Přístup historické perspektivy byl dán na jednu stranu samotnou logikou vývoje ruského formalismu (počínaje rokem 1914, tzn. prvním článkem čelného představitele OPOJAZu V. Šklovského „Vzkříšení slova“ a konče jeho „kapitulací“ v roce 1930⁵). Na druhé straně tento přístup souvisí se snahou zkonstruovat paradigma recepce myšlenek formalismu v jeho úzkém vztahu s národní ideologií, avantgardou a marxismem.

V první části (I.) *K formulaci otázky: teoretické aspekty práce, přehled kritické literatury* je stanoven teoretický a metodologický rámec studie; je proveden krátký exkurz do dějin modernismu v ukrajinské literatuře. Kapitola rovněž obsahuje kritický přehled použité teoretické literatury a rekonstrukci historie kritiky a výzkumu ruského formalismu.

Druhá část (II.) *Historické a teoretické předpoklady recepce formální teorie v ukrajinské kultuře: druhá polovina 19. a začátek 20. století* je věnována historickým a teoretickým předpokladům recepce formální teorie v ukrajinské kultuře ve druhé polovině 19. a na začátku 20. století. Je zde prozkoumáno teoretické dědictví A. Potebni, I. Franka, V. Peretce. Návrat k teoretickému dědictví těchto vědců není náhodný, protože jejich práce vytvořily základ pro budoucí recepci myšlenek formální školy v ukrajinské kultuře 20. let.

⁵ Článek V. Šklovského „Památník vědecké chyby“ (rus. „Памятник научной ошибке“) byl zveřejněn v „Literaturnoj gazete“ (rus. *Литературная газета*) 27. ledna 1930.

Následující části se soustředí na zkoumání jednotlivých případů recepce formální teorie. Kapitola (III.) *Mnohonárodnostní kultura Ukrajiny během občanské války, ruský formalismus a vytvoření prvních národních poetik ve 20. letech 20. století* zkoumá fenomén porevolučního Kyjeva v letech 1917–1920 v kulturním a ideologickém kontextu paralelního vývoje a soužití ukrajinské a ruské literatury, jakož i stručný přehled teoretických a literárněvědných prací, které se objevily na sovětské Ukrajině ve 20. letech 20. století a jsou poznamenány vlivem myšlenek ruského formalismu. Pozornost je také zaměřena na teoretické aspekty vztahu mezi národní kulturou a literární teorií na sovětské Ukrajině. Zvláštní pozornost je věnována povaze teoretických názorů B. Jakubského a M. Johansena. Johansenova tvorba se vyznačuje jednotou v teoretické i umělecké oblasti; tato práce nabízí analýzu Johansenova románu *Cesta vědce Dr. Leonarda a jeho budoucí milenky Alcesty do slobožanského Švýcarska* jako jasný příklad použití formální metody v oblasti uměleckých praktik.

Část (IV.) *Diskuse o formální metodě na sovětské Ukrajině 20. let* se zaměřuje na rekonstrukci a analýzu historického a ideologického kontextu diskusí o formální metodě, které se rozvinuly v průběhu 20. let na stránkách ukrajinských časopisů „Šljachy mystectva“, „Červonyj šljach“ a „Krasnoje slovo“. Tato část pojednává o první literární diskusi v ukrajinské kultuře o „formě“ a „obsahu“ v letech 1922–1923, které se aktivně účastnili kritikové a literární vědci V. Korjak, J. Meženko, V. Hadzinskyj, B. Jakubskyj atd. V této části je rovněž rekonstruována diskuse v časopisech „Červonyj šljach“ a „Krasnoje slovo“, jež se rozvinula kolem článku B. Ejchenbauma „Teorie ‘formální metody’“ v roce 1926.

Následující části (V.) *Panfuturistická teorie umění: „ideologie“ a „faktura“, „konstrukce“ a „destrukce“*. *Formalistický diskurs „Nové generace“* se zaměřuje na studium teoretických prací panfuturistů. Ve snaze vytvořit novou koncepci rozvoje umění – nebo obecněji – kultury se M. Semenko odkazuje na pojmy „ideologie“ a „faktura“, „konstrukce“ a „destrukce“, které se objevily v panfuturistickém diskursu na pozadí debat o formě a obsahu v ukrajinské kultuře na začátku 20. let.

Část (VI.) *Literární diskuse 1925–1928: mezi uměním a ideologií* pojednává o synchronizaci obratu ukrajinských teoretiků umění a ruských formalistů k problémům profesionalizace oblasti literatury. Je zde popsán všeobecný kulturní a ideologický kontext rozvíjející se „literární diskuse“ let 1925–1928, kterou započal M. Chvylovyj, podrobněji je komentována analýza Chvylového koncepce „asijské renesance“ jako příkladu „kulturního transferu“. Zvláštní pozornost je věnována „formalistickému“ diskursu časopisu VAPLITE v souvislosti s tezemi vyjádřenými Chvylovým během diskuse. Jako příklad recepce ruského

formalismu jsou uvedeny články J. Ajzenštoka „Deset let OPOJAZu“ a R. Jakobsona „O uměleckém realismu“ zveřejněné v časopise VAPLITE za rok 1927.

Další část (VII.) „*Ukrajinský formalismus*“ *pod palbou: sebekritika na stránkách časopisu „Literární archiv“ (1930–1931)* rekonstruuje průběh veřejné sebekritiky apologety formální metody A. Šamraje v souvislosti se zavedením leninského plánu budování socialismu v rámci stalinské politiky konce 20. a začátku 30. let. Zřízení totalitní ideologické kontroly nad sférami kultury a vědy znamenalo „očištění“ kulturní oblasti od „ideologicky nepřátelských“ prvků, včetně těch národních. Důležitým nástrojem politiky „kulturní revoluce“ byla praxe „sebekritiky“. Analýza sebekritiky metodických pozic Šamraje odhaluje rysy tohoto procesu.

Část (VI.) *Post-mortem. „O Gogolově ‘Plášti’“ D. Čyževského a „Jak je udělán ‘Plášť’ Gogola“ B. Ejchenbauma* je věnována srovnávací analýze dvou článků, které jsou založeny na formální metodě. Článek „O Gogolově ‘Plášti’“ D. Čyževského byl napsán mimo SSSR a byl publikován v emigrantském časopise „Sovremennyje zapisky“ v roce 1938. Článek je zvláštním případem recepce ruského formalismu a zajímavým příkladem toho, čím by se „ukrajinský formalismus“ mohl stát mimo sovětský ideologický kontext.

Poslední část (VII.) *Místo závěrů. Existoval „ukrajinský formalismus“?* nastiňuje některé z obrysů „ukrajinské verze“ formalismu a představuje výsledky bádání.

Závěrem bychom mohli uvést následující teze. Za prvé, ve 20. letech 20. století sovětská ukrajinská kultura prožívá rozkvět literární vědy a literatury, což se projevuje nejen ve velkém počtu článků a jednotlivých děl o teorii a historii literatury, ale především ve snaze „modernizovat“ ukrajinskou kulturu, kterou účastníci procesu sami vnímali jako „zaostalou“ a „nekonkurenceschopnou“ ve srovnání s ruskou a evropskou. Proto se spolu s teoretickými a kritickými pracemi v oblasti literárních studií objevují práce praktického zaměření – učebnice, příručky, antologie, gramatiky atd., které mají za cíl co nejrychleji naučit mladé autory, jak tvořit, číst a jak „studovat“ literaturu. Důležitým stimulem se stal ruský formalismus: formální metoda pozdvihla ukrajinskou literární vědu 20. let na kvalitativně novou úroveň a položila základy pro rozvoj teoretického aparátu této oblasti humanitních věd, jenž je používán dodnes. Právě díky vlivu formální metody můžeme na sovětské Ukrajině 20. let 20. století hovořit o vzniku a vývoji literární teorie (v moderním slova smyslu).

K hlavním rysům procesu recepce formální metody patří: snaha o syntézu různých přístupů (formálního, sociologického, lingvistického, psychologického), eklekticismus při volbě filosofických základů teoretického bádání, použití převzatých nástrojů a celých koncepcí k zásadně odlišným účelům, tvůrčí a kritické přehodnocení a vyjasnění jednotlivých pojmů a konceptů, volné využití myšlenek formální školy, praktická aplikace formální metody při

analýze národní literatury. To vše svědčí o složitém – vzhledem k ideologickému tlaku doby – procesu budování sovětské ukrajinské vědy a kultury ve 20. letech 20. století.

Ruský formalismus jako literární teorie, jako světonázor, se nachází v kontextu dalších univerzalistických koncepcí charakteristických pro období moderny (spolu s marxismem, freudismem atd.). Hlavní myšlenkou formalismu tkví v tom, že existuje „univerzální klíč“ pro veškerou světovou literaturu a tímto klíčem je samotná formální metoda. Na Ukrajině byla tato stránka formalismu značně oslabena, naopak zde byly „recepty“ formalismu použity k vytvoření nové národní sovětské ukrajinské literatury, národního literárního kánonu a v důsledku toho k vytvoření ukrajinské národní identity. „Ukrajinský formalismus“ byl univerzální svou formou, ale národní svým obsahem, nebo spíše národní svým záměrem.

Je zřejmé, že ukrajinský formalismus se vyvíjel jiným způsobem než formalismus v ruské kultuře. Jedná se zde nejen o působení formální školy, jejímž cílem bylo zkoumání „literárnosti literatury“, ale především o určitou umělecko-estetickou a světonázorovou platformu. To mělo několik příčin. Mezi klíčové můžeme řadit „odpor“ k vlivu ruské kultury a odmítání její zkušenosti ve snaze vytvořit svůj model národní literatury a kultury. Na druhou stranu, ruský formalismus nepochybně nastavil intelektuální vektor dalšího vývoje ukrajinské filologie a literatury, o čemž svědčí existence nejen velkého množství různých filologických a kritických studií, ale i obecný zájem o revizi ukrajinské literární tradice. V jistém smyslu, formalismus jako filozofický a estetický směr byl intelektuální „módou“ počátku dvacátého století, spolu s „módou“ freudismu, marxismu a nietzscheanství. V této souvislosti by bylo správné mluvit o diskursivitě ukrajinského formalismu, což předpokládá nejen proces „převzetí“ prvků jiných systémů (zejména terminologie formální školy), ale také jejich nepřetržitý vývoj a „transformace“ do jiných systémů.

Seznam vybraných publikací

Galyna Babak

Časopisecké články:

- Roman Jakobson and the Development of the Formal Method in Ukraine in the 1920s // Harvard Ukrainian Studies. 2020 (v tisku).
- (Ve spoluautorství s Andrejem Ustinovym). Стиховедческие принципы Б. Томашевского и «Наука стихосложения» Б. Якубского: пролегомены к истории формального метода в Украине // Литература и биография. Филологический сборник материалов и работ Б. Томашевского: Сб. статей. Modern Russian Literature and Culture. Studies and Texts. San Francisco, 2020 (v tisku).
- Ethical vs Ideological in the Literary Discussions in Soviet Ukraine in the 1920s // Historyka. Studia Metodologiczne. 2019. T. 49. Pp. 41–54.
- Борис Эйхенбаум в Украине: дискуссия вокруг статьи «Теория “формального метода”» в журналах «Червоный шлях» и «Красное слово» // Новое литературное обозрение. 2019. № 5 (159). С. 193–215.
- A Forgotten Detail in the Cultural Landscape: Ukrainian Version of Russian Formalism? National Identity, Avant-garde and Ideology in Literary Discussions in Soviet Ukraine (1920s – 1930s) // Respectus Philologicus. 2017. Vol. 37. S. 51–60.
- Тексти Миколи Бажана 1920–1930 років: між авангардом та соцреалізмом // SLAVIA. Časopis pro slovanskou filologii. 2015. Č. 4. S. 361–371.
- On the Question of the Ukrainian Reception of Russian Formalism: Dmytro Chyzhevsky versus Boris Eichenbaum // Oriens Aliter. Časopis pro kulturu a dějiny střední a východní Evropy. 2015. № 2. Pp. 9–20.

Předmluvy

- The Avant-Garde and Its Roots: The Poetics of Mykola (Nik) Bazhan // *Quiet Spiders of the Hidden Soul Mykola (Nik) Bazhan's Early Experimental Poetry*. Boston: Academic Studies Press, 2020 (v tisku).

Recenze a kritiky:

- Художній авангард: українська версія [Recenze]: Myroslav Shkandrij. *Avant-Garde Art in Ukraine, 1910–1930: Contested Memory*, Boston: Academic Studies Press, 2019 // Критика. 2019. № 11–12. С. 20–28.
- Хроника необъявленной смерти [Recenze]: Galin Tihanov. *The Birth and the Death of Literary Theory: Regimes of Relevance in Russia and Beyond*. Stanford University Press, 2019 // Новое литературное обозрение. 2020. № 2 (162) (v tisku).
- Teorie řídící vlny Davida Růžičky: recenze na básnickou sbírku “Případ nedopovězené slečny Y” // Partonyma. 2019. № 6. S. 119–126.
- Альтернативные истории Остапа Сливинского: рецензия на книгу О. Сливинского «Зимовий король» // Листок. 2018. № 30. С. 2.
- Topografie skončené avantgardy [Recenze]: Praha avantgardní: literární průvodce metropoli 1918–1938 / Kateřina Piorecká, Karel Piorecký // Oriens Aliter. Časopis pro kulturu a dějiny střední a východní Evropy. 2015. Č. 1. S. 89–95.
- Archaický a moderní svět v knize Davida Růžičky „Horizont událostí. Veřejný hudlant“ // Oriens Aliter. Časopis pro kulturu a dějiny střední a východní Evropy. 2015. Č. 1. S. 95–97.
- Dokument a sentiment: ukrajinská próza a poezie během revoluce a války // Ukrajinský žurnál. 2015. Č. 4. S. 17–25.
- Poetika dvoutisícníků // PLAV. Měsíčník pro světovou literaturu. Poetry in the UA. 2014. Č. 4. S. 4–7.

Jiné

- Riga jako skrytá identita // NaVýchod. 2018. Č. 2. S. 28–31.
- Halyna Babak. *Selected Poems* // *The Frontier. 28 Contemporary Ukrainian Poets* / Ed. and transl. by A. Kudryavitsky. Dublin: Glagoslav Publications, 2017. Pp. 15–28.
- Anna Glazova. *Selected Poems* / Transl. from rus. by Galina Babak // *Four Centuries. Russian Poetry in Translation*. 2015. № 10. Pp. 21–25.